

รายงานการวิจัย

ความเชื่อที่ผิดด้านการดูแลสุขภาพเด็กวัยทารกของมารดา ที่พาเด็กป่วยมารับการรักษาที่แผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลปัตตานี

พรเพ็ญ พิพัฒนธีธภาพ*

ความสำคัญของปัญหา

สุขภาพเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกคน การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าขึ้นนั้น หลักสำคัญประการหนึ่งคือ การพัฒนาสุขภาพของประชากรเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี คุณภาพชีวิตของคนขึ้นอยู่กับภาวะเจริญเติบโตและพัฒนาการของร่างกาย และสมองเป็นสำคัญ ร่างกายที่แข็งแรงและเขวี้ยงปัญหาที่ดี ย่อมนำมาความเจริญมาสู่ตนเอง ครอบครัว และสังคมในที่สุด ดังนั้นการพัฒนาประเทศจึงจำเป็นต้องพัฒนาประชากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเริ่มต้นที่เด็กซึ่งกำลังอยู่ในวัยเจริญเติบโตและกำลังมีพัฒนาการของร่างกายและสมอง การดูแลสุขภาพเด็กเป็นการดูแลที่ต่อเนื่องนับตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาจนเจริญเติบโตสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ และการดูแลนั้นจะรวมถึงการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การระวังรักษา ตลอดจนการฟื้นฟูสุขภาพ

ในการดูแลสุขภาพเด็กนั้น บิดามารดาของเด็กจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุด เพราะเด็กในวัยทารกยังไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ต้องอาศัยบิดามารดาคอยให้ความช่วยเหลือดูแล เนื่องจากบิดามารดาเป็นบุคคลแรกที่ใกล้ชิดเด็ก และเป็นบุคคลสำคัญที่อบรมเลี้ยงดูเด็กให้เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ต่อไป ภายหน้า ความเชื่อของบิดามารดาในเรื่องสุขภาพจึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง หากบิดามารดามีความเชื่ออย่างไรก็จะอบรมเลี้ยงดูบุตรตามแบบอย่างความเชื่อของตน เพราะถ้าหากบุคคลเชื่อในสิ่งใดก็จะแสดงให้เห็นในรูปของการกระทำหรือพูดเกี่ยวกับสิ่งนั้นๆ จะโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม และความเชื่อในสิ่งนั้นๆ อาจเป็นไปในทางที่ถูกต้องหรือผิดข้อเท็จจริงก็ได้ ดังที่ โรคิช (ประภาเพ็ญ สุวรรณ 2520 : 2 อ้างอิงมาจาก Rokeach, n.d.) ได้กล่าวไว้ว่าความเชื่อเป็นส่วนประกอบในตัวบุคคลซึ่งอาจรู้ตัวว่ามีหรือไม่รู้ตัวว่ามีแต่สามารถจะรู้ว่ามีได้จากการที่บุคคลนั้นพูดหรือกระทำ

ความเชื่อที่ผิดด้านสุขภาพ จะก่อให้เกิดการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจากความเชื่อนั้นจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมให้บุคคลประพฤติตามความคิดเห็นและความเข้าใจนั้นๆ ซึ่งอาจทำให้สุขภาพทรุดโทรมหรือเจ็บป่วย และในการรักษาพยาบาลก็จะทำไปตามความเชื่อที่ตนมีอยู่ซึ่งไม่ถูกหลักการแพทย์ และอาจเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตได้

การเจ็บป่วยของเด็กในประเทศไทย จะคล้ายคลึงกับการเจ็บป่วยในประเทศที่กำลังพัฒนาอื่นๆ ดังที่ ประสบศรี อึ้งถาวร (ประสบศรี อึ้งถาวร. 2526 : คำนำ) กล่าวไว้ว่า ในประเทศที่กำลังพัฒนาด้วยกันแล้ว ปัญหาสุขภาพในเด็กจะคล้ายคลึงกัน คือ เด็กส่วนใหญ่จะเสียชีวิตมากในระยะ 5 ปีแรก ด้วยสาเหตุสำคัญ คือ โรคอุจจาระร่วง โรคไขข้ออักเสบ และภาวะทุพโภชนา ซึ่งมีส่วนสอดคล้องกับสถิติผู้ป่วยที่โรงพยาบาลปัตตานี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2533 - พ.ศ.2535 ว่าสาเหตุของผู้ป่วยเด็กที่มารับการรักษาที่แผนกกุมารเวชกรรมเนื่องด้วยโรคที่พบบ่อย 3 อันดับแรก คือ โรคอุจจาระร่วง (diarrhes) โรคไขข้ออักเสบ (Pneumonia) และโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจส่วนบน (Upper Respiratory Infection) (โรงพยาบาลปัตตานี สถิติผู้ป่วยแผนกกุมารเวชกรรม พ.ศ.2536) ซึ่งโรคดังกล่าวเหล่านี้สามารถป้องกันได้โดยไม่ต้องใช้กลวิธีที่ซับซ้อน เพียงแต่ให้เด็กได้รับการเลี้ยงดูที่ถูกต้องเท่านั้น

จากการศึกษาถึงความเชื่อและแบบแผนของการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีผลต่อสุขภาพ โดยศึกษากับมารดาในมลรัฐนิวอิงแลนด์พบว่า ความเชื่อและแบบแผนของการอบรมเลี้ยงดูเด็กแตกต่างกันไปตามศาสนา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละครอบครัว (Sears, 1957 : 11) สำหรับจังหวัดปัตตานีซึ่งเป็นหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีประชากรนับถือศาสนาอิสลาม 73.15% ประเพณี

* ภาควิชาสุขศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

เนื่องจากบิดามารดาเป็นบุคคลแรกที่ใกล้ชิดเด็ก และเป็นบุคคลสำคัญที่อบรมเลี้ยงดูเด็กให้เจริญเติบโต เป็นผู้ใหญ่ต่อไปภายหน้า ความเชื่อของบิดามารดา ในเรื่องสุขภาพจึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง

และวัฒนธรรมมีพื้นฐานมาจากความเชื่อในศาสนาพุทธ ฮินดู อิสลาม บางอย่างแตกต่างกัน บางอย่างผสมผสานกัน โดยเฉพาะประเพณีและวัฒนธรรมชาวไทยมุสลิมบางอย่างเป็นไปตามหลักศาสนาอิสลามโดยตรง และบางอย่างจะได้รับการอิทธิพลจากศาสนาพุทธและศาสนาฮินดู เช่น ประเพณีการเกิด การตาย การแต่งงาน เป็นต้น (หนังสือ “ปัตตานี” สำนักงานหนังสือพิมพ์สิทธิชน : 82-85) ซึ่งอาจรวมถึงความเชื่อในการเลี้ยงดูทารก จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาความเชื่อที่ผิดด้านการดูแลสุขภาพเด็กวัยทารกในกลุ่มมารดาที่พาเด็กป่วยวัยทารกมารับการรักษาที่แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลปัตตานีอันจะเป็นแนวทางหนึ่งในการค้นหาสาเหตุของปัญหาสุขภาพเด็กในวัยนี้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบความเชื่อที่ผิดในการดูแลสุขภาพเด็กวัยทารกของมารดาที่มีบุตรวัยทารกป่วยและพามารับการรักษาที่แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลปัตตานี

2. เพื่อเปรียบเทียบความเชื่อที่ผิดด้านการดูแลสุขภาพเด็กวัยทารกของมารดาที่พาเด็กป่วยมารับการรักษาที่แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลปัตตานี ตามตัวแปรเกี่ยวกับอายุ จำนวนบุตร อาชีพ ระดับการศึกษา ศาสนา และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ข้อมูลเบื้องต้นในการนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาอนามัยแม่และเด็ก วิชาพฤติกรรมศาสตร์เบื้องต้น และวิชาสุขภาพศึกษาในโรงพยาบาล ของแผนกวิชาสุขภาพศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

2. ผลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาด้านการอนามัยแม่และเด็กของฝ่ายเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลปัตตานี ในการให้ความรู้แก่มารดาที่มีบุตรวัยทารกได้ตรงตามเป้าหมาย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ มารดาที่มีบุตรวัยทารกที่ป่วย และพามารับการรักษาที่แผนกผู้ป่วยนอก

โรงพยาบาลปัตตานี ขนาดกลุ่มตัวอย่างได้จากสูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างประชากรของ ยามาเน (Yamane, 1967 :886) คือ จำนวนประชากร 115 คนต่อเดือน จะได้จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง 90 คน

การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากบัตรตรวจโรคของเด็กป่วยวัยทารกขึ้นมา 22-23 ใบ ต่อการเก็บข้อมูล 1 ครั้ง แล้วผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย 9 คน จะสัมภาษณ์มารดาเด็กวัยทารกที่ป่วยและพามารับการรักษา ตามรายชื่อในบัตรตรวจโรคไว้จนครบ 90 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์วัดความเชื่อที่ผิดด้านการดูแลสุขภาพเด็กวัยทารกของมารดาที่พาเด็กป่วยมารับการรักษาที่แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลปัตตานี ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นแบ่งเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ตามตัวแปรอิสระที่ต้องการศึกษา ได้แก่ อายุ จำนวนบุตร อาชีพ ระดับการศึกษา ศาสนาและฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ความเชื่อที่ผิด ด้านการดูแลสุขภาพทารกของมารดา ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 อันดับ โดยให้ผู้สัมภาษณ์ สัมภาษณ์แต่ละข้อ แล้วประเมินระดับความเชื่อจากคำตอบของผู้ถูกสัมภาษณ์ จากเชื่อมากที่สุดจนไม่มีความเชื่อเลย มีขอบเขตเนื้อหาในเรื่องการปฏิบัติในขณะตั้งครรภ์ การดูแลสุขภาพทารก การให้อาหาร การป้องกันอุบัติเหตุ การให้ภูมิคุ้มกันโรค การป้องกันการเจ็บป่วยและการปฏิบัติเมื่อมีการเจ็บป่วย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล กระทำโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจำนวน 9 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีและมีประสบการณ์ทำงานในโรงพยาบาลอำเภอ และสถานีอนามัยตำบลมาก่อน สำหรับผู้ช่วยวิจัย ผู้วิจัยได้อธิบายให้ทราบก่อนเก็บข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ของการวิจัย การเลือกกลุ่มตัวอย่าง รายละเอียดของแบบสัมภาษณ์ และวิธีสัมภาษณ์ โดยให้ผู้สัมภาษณ์ ประเมินระดับความเชื่อเองจากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS-X (Statistical Package for the Social Science)

1. หาค่าสถิติพื้นฐานของความเชื่อที่ผิดด้านการดูแล
สุขภาพทารกของมารดาเพื่อวิเคราะห์ระดับความเชื่อที่ผิดตามวิธี
ของเบสท์

2. หาค่าสถิติพื้นฐานของความเชื่อที่ผิดด้านการดูแล
สุขภาพทารกของมารดาตามตัวแปรที่ศึกษา

3. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม
ตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม โดยใช้วิเคราะห์ความแปรปรวนทาง
เดียวแบบมี 1 ตัวประกอบ (One-Way Analysis of Variance)

4. เมื่อ F-test มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทดสอบความ
แตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้ q-Statistic ของ
Newman-Keuls

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. มารดาที่มีบุตรวัยทารกป่วยและพามารับการรักษาที่
แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลปัตตานี มีความเชื่อที่ผิดด้านการ
ดูแลสุขภาพวัยทารกอยู่ในระดับน้อย

2. มารดาที่มีอายุแตกต่างกัน มีความเชื่อที่ผิดด้านการ
ดูแลสุขภาพไม่แตกต่างกัน

3. มารดาที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความเชื่อที่ผิดด้านการ
ดูแลสุขภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ซึ่งพบว่า
มารดาที่มีอาชีพรับราชการมีความเชื่อที่ผิดด้านการดูแลสุขภาพ
ทารกแตกต่างจากมารดาที่มีอาชีพแม่บ้าน ค้าขาย รับจ้าง และ
เกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกนั้นมิ
มีความเชื่อที่ผิดไม่แตกต่างกัน

4. มารดาที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความเชื่อที่
ผิดด้านการดูแลสุขภาพทารกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .01

5. มารดาที่นับถือศาสนาแตกต่างกัน มีความเชื่อที่ผิด
ด้านการดูแลสุขภาพทารกไม่แตกต่างกัน

6. มารดาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวแตกต่างกัน
มีความเชื่อที่ผิดด้านการดูแลสุขภาพทารกแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งพบว่ามารดาที่มีฐานะ
เศรษฐกิจของครอบครัว กลุ่มที่มีรายได้สูงกว่า 7,410 บาทต่อเดือน
มีความเชื่อที่ผิดด้านการดูแลสุขภาพทารกแตกต่างจากกลุ่มที่มี
รายได้ 2,466-7,410 บาทต่อเดือน และกลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า
2,466 บาทต่อเดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
นอกนั้นมีความเชื่อที่ผิดไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้มารดาที่มีความเชื่อที่ถูกต้องในการดูแลสุขภาพทารก
สามารถเลี้ยงดูบุตรให้มีสุขภาพแข็งแรง เติบโตเป็นประชากรที่

มีคุณภาพของชาติ ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

1. ในโรงพยาบาล ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง
ในการให้ความรู้และส่งเสริมสุขภาพอนามัยแม่และเด็ก นัก
ศึกษาในโรงพยาบาลควรมีการวางแผนในการให้ศึกษา
แก่ผู้มารับบริการ โดยจัดให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น
จัดตามกลุ่มอาชีพ ระดับการศึกษา ระดับฐานะเศรษฐกิจของ
ครอบครัว เนื่องจากแต่ละกลุ่มมีพื้นฐานความรู้แตกต่างกัน จึง
ใช้เวลาในการเรียนรู้แตกต่างกัน และการให้ความรู้แก่ผู้ช่วย
และญาติผู้ป่วย ควรร่วมมือกันทำงานเป็นทีมทั้งแพทย์ พยาบาล
นักศึกษา นักสังคมสงเคราะห์ ตลอดจนการส่งต่อไปยังศูนย์
บริการสาธารณสุขที่ใกล้บ้านของผู้มารับบริการ

2. ในโรงเรียน ผู้บริหารและครูควรเห็นความสำคัญ
ของการมีสุขภาพของนักเรียน เพราะจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้
ของเด็ก การที่เด็กนักเรียนมีสุขภาพดีจะต้องมีพื้นฐานทาง
สุขภาพที่ดีมาก่อน คือ เริ่มตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาและวัยทารก
ดังนั้นหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียนควรเน้นด้านการ
อนามัยแม่และเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับประถมศึกษาซึ่ง
เป็นการศึกษาภาคบังคับ ควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ
ทารก เพราะเด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับบางคนซึ่งไม่ได้เรียนต่อ
ในระดับสูงขึ้นไปจะได้นำความรู้เหล่านี้ไปใช้เป็นประโยชน์

3. ในชุมชน การให้ข่าวสารความรู้ด้านอนามัยแม่และ
เด็ก โดยผ่านทางสื่อมวลชนต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์
ภาพยนตร์ และสิ่งตีพิมพ์ต่างๆ จะทำให้ประชาชนได้รับความ
รู้ด้านนี้มากขึ้น เพราะการสื่อสารเหล่านี้ทำให้รวดเร็วและเข้า
ถึงประชาชนมากที่สุด

ผู้วิจัย

หนังสืออ้างอิง

ประภาพร สุวรรณ, ทัศนคติ : การวัดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
อนามัย ไทยวัฒนาพานิช 2520, 141 หน้า.

ประสพศรี อึ้งถาวร. สุขภาพเด็กและการดูแลเด็กปกติ
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2526, 298 หน้า.

โรงพยาบาลปัตตานี แผนกกุมารเวชกรรม. สถิติผู้ป่วยแผนก
กุมารเวชกรรม 2536 สำนักงานหนังสือพิมพ์สิทธิชน.
ปัตตานี, 625 หน้า.

Scars, Robert R. and others. Patterns of Child Rearing. New York,
Row and Peterson Company, 1957. 549 p.

Yamane, Taro. Statistics: An Introductory Analysis. 2nd. ed., New York,
Harper and Row, 1967. 919 p.